

Erdei iskolába megyünk

Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

6. évfolyam

Programcsomag: Én és a világ – Ember és környezete

A modul szerzője: Béri Eszter

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	11-12 évesek
Ajánlott időkeret	3 × 45 perc
A modul közvetlen célja	Természetismereti, környezetvédő, nomád táborozás előkészítése
A modul témái, tartalma	Témák: Természet és társadalom-földrajzi környezetünk, lakóhelyünk; Környezet, környezetvédelem Tartalom: A táborozási tapasztalatokkal nem vagy alig rendelkező gyerekek felkészítése a praktikus és a tananyaghoz kapcsolódó teendőkre
Megelőző tapasztalat	Kirándulások, nyaralások, vidéki nagyszülőknél szerzett, illetve otthoni, kerti tapasztalatok
Ajánlott továbbhaladási irány	További táborozási, illetve környezetvédelmi tervek megalkotása
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önszabályozás: tolerancia A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: tervezés, problémamegoldás Társas kompetenciák: együttműködés, segítségkérés és -nyújtás, elfogadás Környezettudatos magatartás
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember a természetben; Életvitel és gyakorlati ismeretek; Környezeti nevelés Tantárgyakhoz: természetismeret; testnevelés Modulokhoz: Mozgás a szabadban 1–3. (szka 106_04, 05, 06)
Támogató rendszer	A fellelhető erdei iskolai szolgáltatói kínálat Spencer Kagan: <i>Kooperatív tanulás</i> . Önkonet Kft. Budapest, 2001 Kosztolányi Istvánné (szerk.): <i>Az erdei iskola hasznos könyve</i> . Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2002 Joseph Cornell: <i>Kézenfogva gyerekekkel a természetben</i> . Magyar Környezeti Nevelési Egyesület. Budapest, 1998 Agárdy Sándor: <i>Praktikum az óvodai és az általános iskolai környezeti neveléshez mindenkinek</i> . Aqua Kiadó. Budapest, 1995 J. Toman – J. Felix – K. Hísek: <i>A természet képekben</i> . Natura. Budapest, 1981 Dr. Csapody István – Dr. Csapody Vera – Dr. Jávorka Sándor: <i>Erdő-mező növényei</i> . Natura. Budapest, 1980 Dr. Móczár László: <i>Kis állathatározó</i> . Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1975

Módszertani ajánlás

Ez a két részes foglalkozás egy olyan erdei iskola előkészítésére alkalmas, amin a természetben végzett megfigyelésben még járatlan, terepi tapasztalatokkal nem vagy alig rendelkező osztály („városi gyerekek”) fog részt venni. Az erdei iskola programjában jelen esetben a természeti értékek megismerése kapja a legnagyobb hangsúlyt, a szállás- és életkörülmények nem közelítik meg az otthoni kényelmet.

Ha nyáron, nyár elején tartjuk az erdei iskolát, akkor is érdemes lehet akár már előző ősszel feldolgozni a modult. A tanulók az elhangzottakat hasznosíthatják akár egy őszi kirándulás során is. A közelgő tábor előtt bőven jut idő a konkrét felkészülésre, mind praktikus szempontból (önellátás, „nomádkodás”), mind a tervezett tananyag szempontjából (anyaggyűjtés a valószínű növényekről, állatokról vagy a tájról). A másik lehetőség, hogy a modult közvetlenül az erdei iskolára felkészítő (tavaszi, nyár eleji) foglalkozások sorába illesztjük. Ekkor általában már tudjuk az erdei iskola végleges, pontos helyét is.

Térelrendezés: a csoportmunkához és a szabad mozgáshoz alkalmasan átrendezett tanterem.

Eszközök: a későbbiekben való földélezhetőség miatt javasoljuk a magnófelvételt és a (megőrizendő) nagy papírokat, plakátokat.

Csoportok: az első rész végeztével sorsoláson alapuló (vegyes, véletlen) csoportokat alakítsunk ki, kivéve a lezáró, szociometrikus tartalmú játékot.

Speciális javaslatok a fejlesztendő kompetenciával kapcsolatban: fontos a tudatosság erősítése a kooperációban, az egymásra utaltság helyzeteinek pozitív kiaknázása. Minden felmerülő problémáról érdemes beszélni. A legfontosabb azonban, hogy valós élethelyzetet teremtsünk, ne csak képzeletbeli kivonulást a hétköznapi kényelem, megszokás biztonságából.

Speciális javaslatok az értékeléssel kapcsolatban

Vegyük figyelembe a személyes érzékenységet. Ha városi gyerekekkel dolgozunk, lehet, hogy idegenkedéssel, esetleg szorongással, félelemmel néznek a feladat elé. Érdemes ezekre a félelmekre időt fordítani, kibeszélni a problémákat és együtt keresni a lehetséges megoldást (ki, kivel lakjon egy sátorban, legyen-e őrég stb.)

Az értékelési mód és a tartalom összefüggésének megvilágítása. A végeredmény a nyári (őszi) táborozáskor lesz látható: ki tudja az elképzelt, az elméleti tudást a terepen hasznosítani? Ki vette komolyan a felkészülést a tárgyak terén (például, hogy nem szakad meg a hátizsákja alatt, mégis nála van minden fontos felszerelés a tartalék zseblámpaelemtől a jegyzetfüzeten, fényképezőgépen át az elegendő zokniig, a ruhaszáritó kötélíg stb.).

A modul mellékletei

Tanári mellékletek

P1 – Szituációs játék

P2 – Napirend

P3 – Konfliktushelyzetek

P4 – Megkezdett mondatok

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a Előzetes élmény feldolgozása – osztálykirándulás vagy tábor					
A	A tanulók felidéznek és eljátsszák egy korábban közösen átélt élmény (kirándulás, tábor) valamely nevezetes eseményét. 15 perc	Élmények előhívása Együttműködési készség Kommunikáció képességek Beleélő-képesség	Frontális munka – megbeszélés, szituációs játék	Tárgyak	P1 (Situációs játék)
B	A tanulók csoportokat alakítanak, majd fotók felhasználásával vagy rajzolással képregényt készítenek korábbi közös élményeikről, a szabadban együtt töltött napokról. 15 perc	Élmények vizuális előhívása Vizuális látásmód Együttműködési készség	Kooperatív csoportmunka – plakát	Fotók, olló, rajzlapok, ragasztó, rajzeszközök	
I/b Mire készülünk fel? Mire lehet szükségünk?					
A	A csoportok összeállítják egy kiránduláson vagy erdei iskolában várható helyzetek és a legfontosabb eszközök listáját. A pedagógus három kategóriába jegyzi a listát (eltehető formában): lehetőségek, veszélyek, szükséges eszközök. 15 perc	Rendszerezés Figyelem Logikai képesség Együttműködési készség	Kooperatív tanulás – ablak, csoportszóforgó	Jegyzetpapír, íróeszköz	Nagy csomagolópapír, filctollak
II. Új tartalom feldolgozása					
II/b A terv (erdei iskola) meghatározása, célkitűzés					

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
A	A pedagógus elmondja, mi is az az erdei iskola. Ha van rá mód, esetleg vetítéssel szemléltetheti az elhangzó információkat. A tanulók jegyzetelnek. 10 perc	Információszerzés Kíváncsiság Ismeretszerző-képesség	Frontális munka – előadás, szemléltetés	Jegyzetpapír, íróeszköz	Erdei iskolát bemutató képek, esetleg vetítő
B	A diákok az interneten információkat keresnek arról, hogy mi az az erdei iskola. Az információkat lejegyzetelik. 10 perc	Információszerzés Kíváncsiság Ismeretszerző-képesség	Egyéni vagy páros munka – kutatás	Internetes hozzáférés, jegyzetpapír, íróeszköz	
II/d Tervek, kellékek – egy nap vázlat					
A	A csoportok Egy nap az erdei iskolában címmel tervet készítenek arról, hogy mivel töltenék az idejüket halász-rákász táborozóként. Az elkészült terveket a csoportok kirakják a teremben. 30 perc	Tervkészítés Együttműködési készség Tervezési készség Fantázia	Csoportmunka – projekt	Rajz- és íróeszközök, írólap vagy előre elkészített napirendi tábla	P2 (Napirend)
B	A csoportok Egy nap az erdei iskolában címmel tervet készítenek arról, hogy mivel töltenék az idejüket mint erdőjáró táborozók. Az elkészült terveket a csoportok kirakják a teremben. 30 perc	Tervkészítés Együttműködési készség Tervezési készség Fantázia	Csoportmunka – megbeszélés	Rajz- és íróeszközök, írólap vagy előre elkészített napirendi tábla	P2 (Napirend)
C	A csoportok Egy nap az erdei iskolában címmel tervet készítenek arról, hogy mivel töltenék az idejüket mint ritkaságok kutatóinak csoportja. Az elkészült terveket a csoportok kirakják a teremben. 30 perc	Tervkészítés Együttműködési készség Tervezési készség Fantázia	Kooperatív tanulás – szóforgó	Rajz- és íróeszközök, írólap vagy előre elkészített napirendi tábla	P2 (Napirend)

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a Alapszabályok az erdei iskolában					
A	A gyerekek a pedagógus vezetésével arról beszélgetnek, hogy milyen az együttélés egy hétig (esetleg 10 napig), hogyan kell egymásra és a természetre odafigyelni. A pedagógus felhívja a gyerekek figyelmét arra, hogy az ember hogyan tud ártani a természetnek. A gyerekek beszélgetnek a helyes viselkedésről. 10 perc	Szabályalkotás Konfliktuskezelő-képesség Empátia Tudatosság	Frontális munka – beszélgetőkör		
B	A csoportok összegyűjtik, milyen nehézségei lehetnek annak, ha egy hétig (esetleg 10 napig) együtt kell élniük, valamint hogy hogyan tehet egy ilyen kirándulás alkalmával az ember kárt a természetben. Ezután a gyerekek megoldási javaslatokat fogalmaznak meg a felvetett problémákkal kapcsolatban. 10 perc	Szabályalkotás Konfliktuskezelő-képesség Empátia Tudatosság	Kooperatív tanulás – szóforgó, csoportszóforgó		
C	Minden csoport eljátszik egy olyan élethelyzetet, mely gondot jelenthet az erdei iskolában. Egy másik csoport eljátssza, hogy mi lehetne a történet megoldása, hogyan lehetne elkerülni vagy feloldani a problémát, konfliktust. 15 perc	Konfliktushelyzet megoldása Konfliktuskezelő-képesség Empátia Tudatosság	Csoportmunka – szituációs játék		P3 (Konfliktushelyzetek)
III/b Önismereti és barátkozó játék					

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
A	A pedagógus cédulákat oszt szét, melyeken befejezetlen mondatok vannak. A tanulók húznak a különböző színnel készült cédulák közül. A tanulók befejezik a mondatot, megcímezik a cédulát, „kézbesítik” annak, akinek szól (fel is állhatnak, mozoghatnak a teremben), majd újabb cédulát vesznek. Ezt azonban már egy következő társuknak továbbítják. 5 perc	Értékelés Véleményalkotás Véleménynyilvánítás Önismeret	Páros munka – feladatcsere		P4 (Megkezdett mondatok) különböző színnel jelölt befejezetlen mondatok

Tanári melléklet

P1 Szituációs játék

A teremben rendezzünk be egy házi színpadot, a nézők pedig üljenek az előadás helyszíne köré. A tanulók beszéljék meg, ki szeretne szerepelni, kikből fog állni a közönség, és készüljenek fel egy villámjelenet előadására. A játékokhoz néhány tárgyat (pokróc, lepedő stb.) használhatnak a gyerekek (előre beszéljék meg, ki mit hoz).

P2 Napirend

A csoportok választhatnak maguknak a kiválasztott tevékenységre, kutatási témára jellemző nevet. Ezután készítsenek napirendet időbeosztással (a kora reggeli keléstől este 9-ig) vagy töltsék ki a pedagógus által adott napirendi táblázat pontjait. A legjobban megvalósítható napi tervet készítő csoport az adott nap „gazdája” lehet majd. A pedagógus hívja fel a figyelmet a lehetőségek és a vágyak összevetésére és arra, hogy a megszülető tervek a megvalósuló program részeivé tehetők majd.

Ez a táblázat mintául szolgálhat a tanulói csoportok tervezőmunkájához, vagy szükség szerint ki lehet osztani nekik, hogy ezen dolgozhassanak. Le lehet másolni, lehet bővíteni, nagyítani, egy hasonlót készíteni, esetleg kiegészíteni saját belátás szerint, a csoport ismeretében!

IDŐ	TEVÉKENYSÉG	KELLÉK	FELELŐS
6 óra			

7 óra	reggeli		
½ 8-tól délig			
½ 1	ebéd		
½ 2-től 3-ig	szabadidő, pihenő, csendparancs		
3-tól 7-ig			
½ 8	vacsora		
½ 9-től	esti teendők, tisztálkodás, szabadidő és/vagy tűzrakás, éneklés, különleges éjszakai program		

	(megfigyelések, túrák)		
--	---------------------------	--	--

P3 Konfliktushelyzetek

A pedagógus, ismerve az osztályt, felkínálhat történeteket, helyzeteket a csoportoknak. Pl.

Szeretnél zuhanyozni menni, de nem találsz törölközőt. Viszont az egyik társad össze cucca – mint mindig – szanaszét a szobában, még a Te szekrényrészed is az ő dolgaival van tele.

Szeretnél már aludni, de társaid szívesebben kártyáznának még egy kicsit. Mivel már késő este van, a szobátokat nem hagyhatjátok el.

P4 Megkezdett mondatok

Az alábbi ajánlások csak példák, minták, sok mást is ki lehet találni a gyerekek ismeretében. Meg lehet célozni a vágy, az aggodalom, a remény stb. területeit is. (A játék a szünetben, más órákon, akár osztályhagyománnyá növekedve a tanév során; új, más mondatokkal)

Piros:

Azt hiszem, jó lehet Veled egy sátorban lakni, mert...

Biztosan tudom, hogy ha Veled leszünk lakótársak, nem fogsz haragudni, ha...

Azért szeretnék a Te sátradbán aludni, mert...

Ha engem választasz Magad mellé sátorlakónak, megígérem, hogy...

Kék:

Tartok tőle, hogy Veled könnyen összezördülnék, ha egy sátorban lagnánk, mert...

Akik ültek már Melletted órán, tudhatják, hogy nem vagy túl simulékony, ezért...

Azt hiszem Te még nálam is rendetlenebb vagy, ezért nem szeretnék..., de...

Lehet, hogy ha együtt lagnánk kicsit játékból, jobban megismernék, és...

Zöld:

Remélem, Neked is eszedbe jut, hogy szívesen költöznék Veled egy sátorba, hiszen...

A legmegnyugtatóbb az lenne számomra, ha...

Talán nem leszünk lakótársak, de bízom benne, hogy a Ti sátratokban is kedves vendég lehetek, főleg, ha...

Tudom, hogy Te már sokszor sátoroztál, ezért remélem, hogy...